

Mystiek

(In de serie 'zin krijgen en doorgeven', n.a.v. het boekje "Leven met Dominicus")

16 maart 2014

Leo van Driel en Ria Huisman

Waar het over gaat: Handvest van Compassie

Vandaag is de derde viering in de serie Zin krijgen ; vieringen naar aanleiding van het kleine boekje Leven met Dominicus. Het onderwerp vandaag is Mystiek. Het woord mystiek stamt van het greekse woord Mystikos, dat geheimzinnig betekent. Mystiek is al heel oud en er zijn allerlei mystieke stromingen, niet alleen in het christendom, maar in alle godsdiensten. Sommige van die stromingen hebben hun eigen taal, specifieke woorden en uitdrukkingen. Vandaar dat veel mensen mystiek zweverig vinden, ongrijpbaar.

Mystiek, zo schrijft Wikipedia, betreft het hartstochtelijk streven naar een persoonlijke vereniging van de ziel met God. Veelal gebeurt dit door middel van [gebed](#) of [meditatie](#). Dit is een definitie die zeker gebruikt kan worden voor de christelijke mystiek.

Hartstochtelijk streven naar een innige relatie met God. De Ene dienen met heel je hart en met heel je ziel. Dat is het eerste woord van de tien woorden, de tien geboden. Het eerste wat God van ons vraagt. Die opdracht, voor jou persoonlijk, dat is waar alle joodse en christelijke mystiek mee begint.

Gij met uw woord
waarom bezoekt Gij mij
waarom roept Gij ons aan
deze mensen die hier zijn.

Omdat Gij liefde zijt
en niet alleen wilt blijven
roept Gij mensen aan
deze mensen, ontferm U.

In dit mystieke liedje van Huub Oosterhuis gaat het over aanroepen . Want God verlangt ernaar dat wij hem liefhebben. God verlangt naar ontmoeting en verbinding. Wij zijn uitgenodigd God lief te hebben. Hartstocht kan dat worden. Vurig verlangen . Dat is de kern van de mystiek.

Lezing: Johannes 2, 13-21 (Naardense Bijbel)

Nabij is het paasfeest der Judeeërs
en Jezus klimt op naar Jeruzalem.

Wat hij in het heiligdom vindt zijn de verkopers van runderen, schapen en duiven,-
en de muntwisselaars die daar zijn gezeten.

Van touwtjes maakt hij een gesel
en hij drijft ze allemaal het heiligdom uit,-
ook de schapen en de runderen;

de munten van de wisselaars strooit hij uit en hun tafeltjes keert hij om.

Tot de duivenverkopers zegt hij:
haalt dit alles hier weg!-
maakt van het huis van mijn Vader geen markthal!

Zijn leerlingen worden indachtig dat er geschreven staat
'de ijver voor uw huis zal mij verteren'.
Dan geven de Judeeërs antwoord;
ze zeggen tot hem: kunt u ons met een teken aantonen dat u dit alles mag doen?

Jezus antwoordt en zegt tot hen:
ontbindt dit tempellichaam
en in drie dagen zal ik het oprichten!
Dan zeggen de Judeeërs: veertig en nog eens zes jaren
is er aan deze tempel gebouwd,
en ú wilt het in drie dagen oprichten?
Maar hij heeft dat gezegd over die andere tempel:
zijn lichaam.

Overweging

De orde van de Dominicanen heet ook de orde van de predikheren. Dominicanen, omdat die naam verwijst naar de stichter Dominicus, en predikheren, omdat die naam verwijst naar de hoofdactiviteit van de orde: de verkondiging van het geloof. In de Middeleeuwen als de orde ontstaat is er zeker behoefte aan een goede uitleg van het geloof. De Bijbel en de mis worden in het Latijn gelezen. Alleen als er preken in de volkstaal gehouden worden, kunnen veel mensen op voor hen begrijpelijke wijze iets van het geloof horen. Het geloof moest in die tijd dus vooral worden gevoed door goed onderwijs en door een goede uitleg.

Een van de bekende leden van de orde is Meister Eckhart. Hij leefde rond 1300 (1260-1327). Hij was een knappe theoloog en werkte lang als bestuurder van de orde in Rijnland. Van hem is een aantal preken en andere geschreven stukken bewaard gebleven. Uit die preken kunnen we een beeld krijgen hoe de dominicanen als predikheren werkten. Ik heb mij voor vandaag laten inspireren door één van de preken van Eckhart. Het onderwerp is de reiniging van de tempel. U hebt het verhaal voor horen lezen in de versie van het evangelie van Johannes.

Eckhart begint met de vraag: Waarom drijft Jezus de verkopers van runderen, schapen en duiven uit de tempel uit? De luisteraars zijn daarmee uitgenodigd over het verhaal na te denken. Wie zijn die verkopers?

Eckhart bekijkt dit verhaal dus niet als een historisch verslag van een gebeurtenis uit het leven van Jezus, maar als een gelijkenis, een beeldend verhaal.

Als de Judeeërs Jezus ter verantwoording roepen: Kunt u ons met een teken aantonen dat u dit alles mag doen? Dan geeft Jezus een, op dat moment, onbegrijpelijk antwoord. Breek de tempel af en ik zal hem in drie dagen weer opbouwen. Ook zijn leerlingen begrijpen het pas veel later, als ze inzien dat Jezus dat heeft gezegd over zijn tempel, zijn lichaam.

Daarmee wordt ons wel de sleutel gegeven voor het verstaan van deze tekst. Het lichaam, het menselijk lichaam is de tempel van God. God wil in ieder mens wonen, in iedere ziel leven, om zo

de bron te zijn van waaruit wij leven. Een bron van liefde voor de medemens, voor alles wat op deze aarde leeft. Daar past geen koehandel. Daar valt niet te marchanderen. Daar moet alle 'voor wat, hoort wat'-mentaliteit weg.

Met God kun je geen handel drijven. De materiële goederen, die wij bezitten zijn hier niet van belang. Ons wordt gevraagd Hem lief te hebben. Liefde stelt geen voorwaarden.

De munten van de wisselaars strooit Jezus uit. Geld moet rollen. Daar is het voor. In jouw tempel, in jouw ziel heeft het geen betekenis. Geldschatten kunt je daar niet bewaren.

Het woord van Jezus tot ons is : "Haal dit alles weg van hier. Maakt van het huis van mijn Vader geen markthal!" Doe weg de koopmansgeest, doe weg de hebzucht. Maak in je geest ruimte voor God, heb hem lief, handel uit onbaatzuchtige liefde. Alles waar wij ons aan vastklampen om ons zeker te stellen, is een hindernis. Doe alle egocentrische ik-gerichtheid weg.

Met deze uitleg nodigt Eckhart zijn toehoorders uit om zich open te stellen voor Gods liefde, zich aan hem over te geven. Daarvoor is het nodig dat je je ziel leeg maakt. De ziel wordt in een helder licht geplaatst, zoals de psalm zegt: Ja, bij u is de brón van léven, in úw licht zien wij lícht. (Ps 36)

In deze uitleg over de uitnodiging om je open te stellen voor Gods liefde komt de mystiek van Eckhart naar voren. Hij is vol vertrouwen dat wij de kracht krijgen om te handelen vanuit ons hart. Het gaat, zegt Eckhart noch om God, noch om de eigen eer, noch om iets, wat dan ook, dat buiten je is. Wij zouden moeten leren rechtstreeks, spontaan, vanuit onszelf in het moment aanwezig te zijn. Wij moeten leren niet te handelen omdat anderen dat zo van ons verwachten. Dat houdt ons af van waar het werkelijk om gaat, het scheidt onvrede en houdt ons uiteindelijk af van onszelf. Eckhart zou willen dat wij handelen vanuit ons eigenste ik, in het diepe vertrouwen dat wat uit die bodem van ons oprijst – uit het eigen zijn – goed is, omdat het van God komt, de bron van waaruit wij leven.

Hoewel Eckhart geen uitspraken doet over zijn persoonlijke ervaringen, kan het niet anders of Eckhart spreekt vanuit eigen bijzondere ervaringen op dit gebied. Of u die ervaring zou willen beleven, weet ik niet. Maar wilt je zulke ervaring beleven, dan zult je alle ik-gerichtheid moeten overwinnen. Dat is voor ons wellicht nog moeilijker dan voor de kloosterzusters, waarvoor Eckhart zijn preek hield. Meer dan ooit vertrouwen wij op materiële dingen, kennis en vaardigheden. Ondanks alle belangstelling voor spiritualiteit lukt het ons vaak niet om ons leeg te maken.

Is daarmee wat Eckhart zegt niet meer van belang? Kunnen wij er nog van leren?

Ik denk van wel. Vragen als: Waar hechten wij ons aan, waar vertrouwen wij op? Is bezit voor ons werkelijk belangrijk? Dat zijn allemaal vragen die ook wij ons indringend kunnen stellen. Velen van ons zoeken geen mystiek. Wat we zoeken is liefde. We willen onze gedachten stil leggen, leeg worden, om zo vol aandacht voor een ander te zijn.

We zoeken de troost om begrepen en aanvaard te worden, zoals we zijn. Dat we er mogen zijn. Dat er liefde is en vriendschap; en dat zulke gevoelens ons helemaal kunnen vervullen. Ja dat verlangen we, dat kan ons inspireren en ons optillen. Die ervaringen willen wij wel beleven, of dat mystiek genoemd wordt of niet.

Leo van Driel